

Száz éve jelent meg a „Gépterem”

Szili József

Pontosan száz esztendővel ezelőtt jelent meg Fuchs Zsigmond szerkesztésében a Gépterem című egyetemes kézikönyv. A könyvet a Budapesti Gépmesterek és Nyomók Köre huszonötödik közgyűlésén Weisenberger Vilmos indítványára kezdték el szerkeszteni. Végül 1910-ben nyomtatásban is megjelent.

Körülbelül két évvel ezelőtt egy jó barátom, Gábor hívott telefonon, hogy igazi kincsrre bukkant egy bolhapiacra nézelődve. Pár hét múlva találkoztunk, és ismerve a magasnyomáshoz és a régi nyomdászathoz való vonzódásomat, meglepett a Gépterem című könyvvel. Egy öreg könyvkötő kollégával rendbe hozatta a lapokra hullt könyvet. Így aztán méltó állapotban kezdtük el mazsolázni ezt a remekművet.

Ez a könyv a múlt század elején igazi unikum volt a szakmában. Szakirodalomhoz nehezen lehetett hozzáférni, illetve ami meg is jelent, az főleg német nyelvű szaklapok formájában jutott el a nyomdászokhoz. Ezért látta szükségét a szakma, ezen belül a Budapesti Gépmesterek és Nyomók Köre, egy egyetemes kézikönyv megírásának. A szerkesztéssel Fuchs Zsigmondot bízták meg, aki két év alatt a szakma akkori nagyjaival megalkotta ezt a könyvet. Nem volt könnyű dolguk, hiszen egy minden nyomdász számára könnyen érthető és a gyakorlatban is jól alkalmazható szakkönyvet akartak készíteni. Utólag megállapíthatjuk, hogy ez a törekvésük messzemenőleg sikerült is.

A rövid nyomdatörténeti bevezető után a könyv a kor nyomdagépeit ismerteti részletesen. Ezt oly mértékben teszi, amit ma már túlzásnak tartanánk. Bemutatja a még nagyon is használatos kézisajtókat. Megismerhetjük a téglajsajtók felépítését, működését. Részletes leírást kapunk arról, hogyan telepítsünk egy Liberty típusú taposósajtót, onnantól fogva hogy egy faladában megkaptuk az áhított gépet. Hosszan taglalja a könyv a kor legfőbb géptípu-

sait, a gyorsajtókat és a rotációs körforgó gépeket. A részletesség az egész könyvre jellemző, egy-egy gép leírásánál szinte az utolsó csavarig megismerhetjük a gépet. De gondoljunk csak bele, hogy akkoriban hol volt még a 24 órán belül minden hibát elhárító szakszerviz? Ha a géppel valami történt, a legtöbb esetben a gépmester volt az, aki szervizelte is a problémát. Így egy ilyen részletes leírás akkoriban aranyat ért. Ezeket a leírásokat Reisser Károly, a mödlingi gépgyár volt főmérnöke, valamint Róna József, a mödlingi gépgyár mérnöke írta. A gépek ismertetése után egy minden részletre kiterjedő oktatóanyag következik a kilövés, a formázás, egyengetés, nyomtatás témakörben. Min-

den témát gazdagon illusztrálva, képekkel is bemutatva. Kitér a könyv a nyomtatás közben előforduló hibákra, és annak elhárítására is tanácsokat ad. Ezek az információk addig csak úgy juthattak a gépmester birtokába, ha ellette a mesterétől hosszú évek alatt. Ha megfelelő anyagaink és gépeink is megvannak, a könyvből akár a hengeröntés tudományát is megtanulhatnánk. Szintén egy nagyobb fejezet foglalkozik a színtannal, illetve a századelőn használt festékekkel. Ez még ma is egy külön tudományágot képvisel. Mégis sikerült Muhits Sándor tanár úrnak minden nyomdász számára érhetően leírnia tisztán gyakorlati szempontból ezt a fejezetet. A festékek ismertetésénél sok érdekességgel találkozhatunk. Sokáig minden nyomdász kicsit amolyan alkimista volt. A legtöbben maguk kuttyulták, keverték a festékeiket, nyomtatáshoz használt anyagaikat. Ez a könyvben is érezhető, hiszen például a festékek leírásánál említ por alakú, illetve nyomdakész kencés festéket is. A gépmester maga választotta meg, hogy a nyomandó papírhoz milyen arányban és mit kever a festékbe, hogy a megfelelő szint is elérje és a nyomat is kezelhető legyen. Ebben a zűrzavarban igyekszik valami rendet tenni ez a fejezet. Ekkoriban még nem beszélünk Pantone skáláról, viszont mindennapi használatban voltak olyan színmegnevezések, mint a milorikék, krómsárga, violett, ultramarin, cinóber, császár kék, perse azóta a legtöbb eltűnt, és ma már P-vel és számmal jelöljük a legtöbb színt. Így aztán könnyen bukkanunk a könyvben olyan mondatokra, mint „Az ilyen festék készen is kapható a festékgyárakban, de magunk is keverhetünk oly módon, hogy a króm vagy indiai sárgához kevés kopállakot vegyítünk”. Aki ma ilyet tenne, minimum varázslónak tartanánk, száz évvel ezelőtt viszont ez is szorosan a szakmához tartozott. Már említettem, hogy a könyv gazdagon illusztrált. Szinte minden oldalon találunk valamilyen igényesen kidolgozott rajzot vagy ábrát, ami a témát ismerteti. A szintan fejezethez tartozik több színes nyomású melléklet is, amit a kor legnevesebb nyomdái készítettek, úgymint Révai és Salamon nyomda, valamint a Jókai nyomda. A gyakorlati kérdéseknél olyan témákat tárgyal a könyv, ami akkoriban sok nyomdásznak problémát okozott. Ilyenek a csapágyak kimelegedése, a transzmisszió, szíjkorong átmérőjének kiszámítása, festékkés beköszörülése. Újdonságként közli a

könyv az önberakó szerkezetek legújabb fejlesztéseit. A gépek zöme még kézi berakással működött. Ezért a legtöbb fejlesztés még az újdonság erejével hatott. Tóth Imre, a Ganz-féle gépgyár mérnöke egy külön fejezetben ismerteti a légszusz- és benzinmotorokat, például a Bánki-Csonka rendszerű motort és a Diesel-féle „tűzgépet”. Valamint az „utóbbi években egyre nagyobb tért hódító elektromos motorokat”. A könyv végén szemet gyönyörködtető hirdetéseket találunk a nyomdaipar legnevesebb beszállítóival. De találunk egy Magyar-német mesterszó szótárt is. Elmondhatjuk, hogy a szerzők elérték a céljukat, és egy olyan könyvet adtak a kor gépmesterei kezébe, ami mind géptechnikai, mind nyomtatástechnikai szempontból a legtöbb információval látta el őket. Mai szemmel nézve, amikor a gépmester egy teljesen automatizált gépet kezel, nehezen elképzelhető mennyire otthon kellett lennie egy száz évvel ezelőtti nyomdásznak a festékek, papírok, nyomdagépek világában ahhoz, hogy minden felmerülő problémára megoldást találhasson. Ebben a nehéz munkában segítette őket

ez a könyv. A nyomdászszakma és a hozzá szorosan kapcsolódó beszállítók, iparosok adták össze tudományukat, hogy egy több mint ötszáz oldalas egyetemes kézikönyvet tegyenek a gépmesterek kezébe. Ez a könyv nagyon sokáig alaptankönyv volt, és még megjelenése után is sok-sok évtizeddel hivatkozási alapul szolgált az újabb megjelenésű szakkönyvek megírásánál. Ahogy Fuchs Zsigmond írja a bevezetőjében: „A Gépterem kiadásával körünk örök időkre oly emléket emelt magának a nyomdásztársadalomban, melyet elhomályosítani nem lehet”. Magyar viszonylatban egyedülálló volt egy ilyen szakirodalom kiadása, de világviszonylatban is igen ritkának számított.

Akinek van türelme, az interneten vadászva

néha találhat egy-két eladásra kínált példányt. Ezek azonban állapottól függően a pár ezer forintos kategóriától a több tízezer forintos árig terjednek. Úgy gondolom, hogy egy ilyen szakmai emlék megérdemli azt, hogy a lehető legtöbb, szakmáját szerető nyomdászhoz eljusson. Ezért jelenleg azon dolgozunk, hogy a Gépterem című kézikönyvet digitalizáljuk, és ilyen formában elérhetővé tegyük. Időnként jó belefeledkezni egy olyan világba, amikor a nyomdászok még a szó legnemesebb értelmében urak voltak. Nagybajuszú öltönyös gépmesterek álltak a gépek mellett. A kívülállóknak pedig csupa misztikum volt ez a szakma. Ezt a könyvet olvasva nekünk is részünk lehet ebben az időutazásban.

Mitől elégedettek az ügyfelek? – A Xerox felmérése

A megbízható és egyenletesen magas szolgáltatási színvonal mellett kiemelt jelentőséget tulajdonítanak az ügyfelek a szolgáltató folyamatosan látható jelenlétének, a rendszeres tanácsadó munkának és a kiegészítő szolgáltatásoknak is – derül ki a Xerox ügyfelei körében végzett felmérésből.

A Xerox négy éve, 2006-ben vezette be új, az ügyfelek elégedettségét mérő rendszerét. A fél-évente kérdőíves módszerrel végzett felmérés eredményeit feldolgozva és elemezve, a vállalat testre szabottan tökéletesíti folyamatait minden ügyfele számára.

A visszajelzésekből egyértelműen kiderül, hogy azok az ügyfelek elégedettek leginkább a Xerox szolgáltatásaival, amelyeknél a helyszínen kiszervezett operátorok dolgoznak, másrészt, amelyek a Xeroxra, mint dokumentumkezelési tanácsadóra is számítanak, harmadrészt pedig, amelyek nyitottak a Xerox kiegészítő szolgáltatásainak igénybevételére.

A szolgáltató – ebben az esetben az operátor – állandó jelenléte és az a tény, hogy az illetékes személy bármikor és rendkívül rövid idő alatt személyesen is orvosolni tudja az esetlegesen

felmerülő problémákat, már önmagában is emeli az ügyfél biztonságérzetét. Az alapvető dokumentumkezelési, géppark-karbantartási, -fenntartási és -fejlesztési feladatokon túl az ügyfelek kifejezetten fontosnak tartják a kiegészítő szolgáltatásokat is. A jogosultsági szintek felállítása és optimalizálása, illetve a különböző monitorozási rendszerek beállítása, továbbá a riportozási gyakorlat bevezetése és ésszerűsítése mind növelik az ügyfelek elégedettségét. A felsorolt szolgáltatások átláthatóbbá, könnyebben követhetővé és kontrollálhatóbbá teszik a dokumentumkezeléssel kapcsolatos folyamatokat és a velük kapcsolatos költségeket.

Részben a fenti igények felismerésének, részben az alaptervekenységet jelentő dokumentumkezelési szolgáltatások folyamatos tökéletesítésének köszönhetően, a Xerox ügyfeleinek összesített elégedettsége az elmúlt négy évben 7%-kal – 88,35%-ról 95,92%-ra – emelkedett. A Xerox elemzéséből kiderül az is, hogy a vállalat PSG (nyomdai) ügyfelei gyakorlatilag maradéktalanul – 98,06%-os arányban – elégedettek a Xerox szolgáltatásaival, ugyanakkor a vállalat OSG (irodai) ügyfelei sem panaszkodhatnak: a 2006-ban mért 91,64%-os elégedettség 2009-re 94,57%-ra emelkedett.